

Landskap: Skåne Upptecknat av: J. Falsson  
 Härad: Norra Skåne (Kerubst) Adress: Nischögåtg. 14 Malmö  
 Socken: Öskeljunga (St. Köpinge) m. fl. Berättat av: A. Falsson  
 Uppteckningsår: \_\_\_\_\_ Född år 1856 i Öskeljunga

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

1

Uppteckningen rör Tröskungen omkring 1850-  
1900 i Öskeljunga socken. Julkärven omkring  
1870 talet i Vedby socken.  
Lung i Vedby socken uppläste troligen 1880  
Lucia började firas i Öskeljunga socken först 1906  
under samma former som man firade Lucia  
i Vedby. Kaln på golvet i Perstorps socken  
omkring 1850. Julstock i Perstorps  
socken 1880 talet  
Kring sändandet av kaln gubbar i Öskeljunga  
uppläste omkring 1890 talet. Julaknuden minns  
jag själv att man skickade omkring  
1910 i Öskeljunga socken

2  
Örkelljunga 4033

Fröskningen. Vid fröskning som man  
utförde med plejel: Örkelljunga  
socken i midten av 1800 talet  
till början av 1900. Den som inte  
hade fröskat slut om jul, kunde  
sen man börjat fröska på nyåret  
(Man fröskade nämligen <sup>inte</sup> mellan jul och  
nyår) få se en uppstoppad halvgubbe  
stå upp staplad på logan om morgon-  
en. Man brukade nämligen skicka  
en uppstoppad halvgubbe till en  
granne som var sen med fröskning-  
en. En sådan halvgubbe kallade man  
för frösegubbe. Den som fick en  
sådan gubbe skickade den till en  
annan granne som inte slutat  
med fröskningen. Dett var en skams

Skri endast på denna sida!

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Avskr. / an.

2

3  
4033LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

3

Om man fick en bröskugle en  
sådan tillverkade man på följande sätt  
man tog lång råghalm och band tre  
band om den ett på midten ett i  
varje ända en gammal hatt på den och  
sen var där en färdig gulle

Halmgubbar som man brukade skicka  
till varandra har enligt berättelser  
något cirka femtio år, sedan 1900-  
talets början har den försvunnit<sup>3</sup>.

När man bröskade då utvalde man  
en kärve. I Vedby socken var det  
mor i huset som efter mycket  
praktiserande med bröskemäns  
utvalde en vacker kärve av havre  
Som gömdes på loftet till jul,  
på julafton tog far i huset och

3) M. p. l.  
1890-talet.

4  
4033LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

4

Sökte upp en humlestäng på denna  
sattes julkärven, sedan sattes man  
upp kärven vanligen midt på  
gården. Man åktade sig noga så  
att man inte skrämdde några fåg-  
lar ty om där kom många fåglar  
så kunde man vänta en god skörd  
men om där kom sparsamt med  
fåglar så blev skörden mindre  
gynnsamt. När man gick omkring  
på julagille så hittade man noga  
efter om grannen hade många fåglar  
i sin julkärve. För att man skulle  
få många fåglar vid ett sådant  
billefälle tog man i all lyttighet och  
bytte ut den gamla kärven mot en  
ny, men detta omtalade man inte

för någon man ville visa att man hade  
många fåglar, så att grannarna skulle  
tro att man fick god skörd för det  
kommande året. Julhärens <sup>halv</sup> bestade man  
bort när man om Kant tog ner  
härens.

Lucia firades i Vedby socken omkring  
1870 talet med att man gjöd på kaffe  
tidigt om morgonen man hade då  
placerat tre stycken ljus på huvudet  
på den som bar kaffebrickan och  
den kallade man Lucia brud, och hon  
uppvaktades av en kärna som också  
var vitklädd men hade inga ljus på  
huvudet. Men denna sed upphörde  
omkring 1880 då det på flera socken-  
stämmor blev förbjudit att bära ljus på

6  
4033LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

6

kvinnor på grund av att många olyckor  
inträffat genom att ljusen fattad eld i  
håret och att eldsådar uppbrunnit.

Halv på golvet om julen. Detta berättas  
att i Månstorp i Perstorps socken  
att man om julen utbytte halv mot  
sand och enris, detta var råghalv som  
man lade på golvet man roade sig  
och lekte allihanda lekar, en lek  
som man använde halv med att leka  
med var skeppet-lästad man tog lite  
halv som man smuckade i hop till  
form av ett skepp, den bestod man det  
från den ene till den andre under det  
man ropade skeppet lästad, den andre  
skulle svara "var med" den som bestod  
skeppet skulle nu utrycka vad skeppet

9  
4033

var lastad med. Man bäjade i affälsbisk  
ordning med A sen fortsatte man, Den  
som inte kunde angiva vad skeppet  
var lastad <sup>med</sup> under det man sökte till  
tio fih säte pant, detta kunde vara en  
vanke nändub e. d.

En annan sed som också användes  
i Perstorps socken var julstock en  
sådan julstock valde man ut av björk  
den brukade vara tre alna lång = 1,800 m.  
en finga till tre till en. tjock den sågode  
man av strax före jul, sen bar man  
in julstocken, julafton samt lade den  
på den öppna spisen. Denna julstock  
skulle vara hela julen, den tög och  
brände hela julen allt efter som den  
brände upp förde man den in på elden.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

7

den var inte torr. så den kunde inte  
brinna fort upp utan den låg och  
förkolnade så sakta. Det var en allmän  
regel att bonquinnorna skulle se efter  
vem som hade den största julstocken  
det var en heder den som hade en  
stor präktig julstock, det glömdes man  
inte att tala om vid julgillen.

Julstocken upphörde samtidigt som den  
öppna spisen försvann ur bondstugorna  
omkring 1880 talet

I Åskelljunga socken brukade man  
att sända omkring halvgubbar  
för att driva gäck med varandra  
och skrämna någon om man kunde  
halvgubbarna fornade man av kokor  
så att det skulle en verklig människor



4033

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

9

en gammal hatt på huvudet så sände  
man med ett s.k. pass, detta kunde  
innehålla skämtsamma artiklar, men  
det kunde också hända att det innehöll  
smädeskrivelsen om det var någon  
som man inte var siktlig god vän  
med. Dessa halvgubbar kunde ibland  
upprekamma människors riktigt äsyns-  
het som det var vanligt att tjuras  
bröt sig in lite varstans för att stjäla.  
Det berättas att man skickat en  
julgubbe till en gammal man hade  
placerat den på en på gården stående  
släde sen hade man bankat på dörren  
mannen hade öppnat dörren men för  
säkerhets skull hade han tagit sitt kron-  
gevär med sig, när han fick se gubben

ropade han att den skulle vara annars  
skjöt han, och i bräskan skjöt han och  
kalengubben föll ner, Mannen blev  
mycket förskräckt när han trodde att  
han skjutit ihjäl en människa han  
sprang till närmaste granne för att  
omkula att han skjutit en man  
när han kom tillbaka med grannen  
i sällskap och fick se att det var  
en tjulngubbe skickade han den till  
nästa granne

Pring lördagen av kalengubbar fortgick  
hela julen till Knut, Som man sade  
(Knut bjön julen ut) Så tog man ut  
gulgrannen. Sen kunde man återgå  
till varjehanda göromål, under julen fick  
man ej spinna eller böska.

Julaknuden i Östspeljung. Sochen brukade  
man att sticka julaknuden till grannarna  
en julaknude brukade innehålla  
kasselnötter äpplen ibland kokor  
man drog ihop ett paket ganska  
stort cirka 30 cm. i diameter man  
smög sig in öppna försiktigt dörren  
så att ingen hörde det sen hastade man  
in julaknuden på golvet vilket blev  
en kraftig duns man brukade posse  
på när man satt till bords för obemärkt  
kunna öppna dörren. När man skulle  
kosta in en julaknude hade man en  
mask för ansiktet det var en provisorisk  
mask en bit tyg med hål för ögon och  
näsa. Julaknuder innehöll skrivelser  
skrivna på rim, eller också skämtsamma

skrivelse. Sen man kastat in julekunder  
var det att springa i väg fortast möjligt  
så att man inte blev fastagen och igen-  
känd det var en skam om man inte  
kunde klara sig undan blev man fastagen  
så blev man bjudes på brännvin och kabor  
Julekunder brukade man kasta in till  
varandra efter nyår till hämt, denna  
sed upphörde omkring 1910

När man fick en julekunda brukade man  
plocka något ur den samt lägga litet  
nytt i den sen bar man den till  
någon granne så att en julekunda  
kunde vandra hela byn rundt kånko  
för att komma till baks till den som  
fört skicket ut den

4033

I Stora Häringe socken: Herrestads  
 härad brukade man om trettondedag  
 gå omkring utklädda till julspöke  
 man blädde ut sig så att man  
 inte kunde se vem det var, man hade  
 vanligen en mask för ansiktet så gick  
 man omkring till grannarna för  
 att skrämme dem om man kunde  
 men man blev vanligen bjude, kaffe  
 o kakor. Man brukade vanligen gå två i  
 sällskap, man nyggar att man var  
 luffare om inte man kunde få dem  
 att tro att det var riktiga spöken

I Stora Häringe socken gick man endast  
 trettondedagsafton och trettondedagen  
 denna sed brukas ännu men uphörs  
 allt mer är för år och är snart blott ett minne

LUNDS UNIVERSITETS  
 FOLKMINNESARKIV  
 13